

УДК 339.923: 061.1

Копистира А.М.*

КОРУПЦІЯ ЯК ЧИННИК ОФШОРИНГУ

Корупція спричиняє зменшення прозорості і передбачуваності національної системи захисту прав власності, а також змінює рівень трансакційних витрат. Крім того корупція дозволяє компаніям впливати на політику слабких держав у економічних та неекономічних сферах життя суспільств у корумпованих країнах. Саме цими наслідками корупції обумовлюється її вплив на стратегії сорсингу компаній у приймаючих країнах. З одного боку, компанії ризикують втратити певну частину своїх майнових прав або ж отримати значно більші трансакційні витрати, ніж планувалося. З іншого боку, ті ж компанії можуть самі створити собі вигідні умови роботи (низька вартість робочої сили, низькі стандарти звітності тощо) та торгівлі (вплив на торговельну політику країни для певних галузей чи товарів) і знизити витрати.

Задля зменшення витрат фірми вдаються до сорсингу в інших країнах, який може бути організований як офшоринговий аутсорсинг (співпраця з незалежними іноземними підрядниками) або офшоринговий інсорсинг (вертикальна інтеграція на основі ПІІ, створення афілійованих структур в іноземній країні)¹. Як показали дослідження [4; 6; 7; 11], корупція впливає як на вибір країни для офшорингу, так і на обсяг використання офшорингу у виробничому процесі. Однак є пороговий рівень корупції нижче якого вплив корупції на офшоринг є незначним [6]. Негативний вплив корупції особливо помітний для бідних приймаючих країн, які до того ж зазвичай мають найбільший рівень корупції [7; 11; 12].

Рівень корупції відіграє більшу роль при прийнятті рішень щодо аутсорсингу для великих фірм, аніж для малих фірм [6]. Корупція, зокрема адміністративна, є суттєвим бар'єром для входження невеликих фірм. Великі ж компанії навпаки схильні використовувати велику корупцію та захоплення держави у власних інтересах. М. Хабіб та Л. Журавські [2; 3] показали, що в корумповану країну більш схильні заходити інвестори з країн з близьким рівнем корупції, аніж інвестори з менш корумпованих країн. Однак Т. Сорейде [10] виявила, що немає суттєвої різниці між методами ведення справ різними міжнародними компаніями у приймаючій корумпованій країні. Незалежно від рівня корупції у країні походження компанія розглядає корупцію у приймаючій країні як одне з правил гри, що дозволяє їй брати участь у корупційних трансакціях. При чому чим вища конкуренція на ринку, тим іноземні компанії більш схильні давати хабарі. Великі фірми частіше стикаються з великою корупцією та захопленням держави, менші фірми – з адміністративною корупцією. Ймовірно взаємозалежність між розміром фірм і видом корупції обумовлюється вартістю контрактів, які укладають фірми, та можливостями останніх вийти на певний рівень вирішення проблем, що супроводжують укладання та

* На практиці розділити вплив корупції на ці два види сорсингу вкрай важко через брак деталізованих статистичних даних. Тому дослідники визначають вплив лише на ПІІ, або ж у цілому на офшоринг, який включає статистику по ПІІ та міжнародній торгівлі напівфабрикатами.

* к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка

виконання контрактів. Великі фірми, багатонаціональні підприємства та фірми, що займаються офшорингом у декількох країнах, тобто фірми, що створюють найбільший попит на офшоринг, більш чутливо реагують на корупцію у приймаючій країні, ніж інші фірми, завдяки можливостям швидко знайти інших підрядників у менш корумпованих країнах або ж швидше домовитись про сприятливі умови роботи у інших корумпованих країнах [7; 11; 12].

Офшорні угоди з партнерами з корумпованих країн укладаються на коротші строки і менші обсяги, ніж аналогічні угоди з партнерами з відносно не корумпованих країн. Обсяги використання офшорингу збільшуються досить швидкими темпами протягом перших двох років виконання контрактних зобов'язань, а потім залишаються постійними. Довгострокові офшорингові контракти укладають порівняно чутливі до корупції фірми [11]. Б. Смаржинська та Ш.-Дж. Вей [9] на прикладі країн Східної Європи та колишнього СРСР виявили, що зростання показника корупції з «низького» до «високого» скорочує ймовірність іноземного інвестування (у формі створення спільних підприємств) на 1,5% внаслідок подорожчання власне проекту, а також внаслідок невпевненості у захисті авторських прав партнером зі спільного підприємства. Іноземні інвестори, що використовують нескладні технології виробництва, схильні створювати спільні підприємства з місцевими партнерами у корумпованих країнах для подолання корупційних бар'єрів. Іноземні інвестори з більш складними технологіями виробництва схильні взагалі не входити до корумпованої країни через загрозу захисту авторських прав та патентів, або ж входження відбувається у формі короткострокових контрактів на управління та концесію (ВОТ-угоди, будівництво-володіння-передача) [13]. Це підтверджується дослідженням Дж. Доха та Г. Тігена [1], яке свідчить, що інвестиції до високотехнологічного телекомунікаційного сектора мають обернену залежність від рівня корупції. Отже фактор корупції обмежує надходження нових технологій та інноваційних товарів та послуг до приймаючої країни внаслідок перешкод для входження міжнародних високотехнологічних компаній у вигляді додаткових видатків та недосконалої системи захисту майнових прав, а також внаслідок погіршення конкурентних умов для інноваційних товарів та послуг.

Вплив корупції на сукупний офшоринг відрізняється від її впливу на ПІІ, однак конкретизувати різницю проблематично через брак даних [6]. Е. Хелпман та П. Антрас [5] виявили, що покращення виконання угод (яке є складовою частиною рівня корупції) в приймаючій країні сприяє поширенню офшорингу, однак може змінити співвідношення обсягів ПІІ та офшорного аутсорсингу у випадку нерівномірного покращення виконання угод підрядниками, що надають управлінські послуги та що здійснюють певні частини виробничого процесу. Д. Марін [8] на прикладі фірм з Німеччини виявили, що фірми обирають офшорний аутсорсинг для капіталомістких виробництв з низькою часткою R&D за умови високих транспортних витрат і порівняно низького рівня корупції у приймаючій країні. Для працемістких виробництв з високою часткою R&D і за умови високої корупції у приймаючій країні фірми обирають вертикальну інтеграцію, тобто офшорний інсорсинг.

Література

1. Doh J., Teegen H. Private telecommunications investment in emerging economies: comparing the Latin American and Asian experience // *Management Research* № 1(1). – 2003 – P. 9–26.
2. Habib M., Zurawicki L. Corruption and foreign direct investment // *Journal of International Business Studies*, 33(2). – 2002 – P. 291-308.

3. Habib M., Zurawicki L. Country-level investments and the effect of corruption: some empirical evidence // *International Business Review* № 10(6). – 2001 – P. 687-700.
4. Hakkala K., Norback P.-J., Svaleryd H. Asymmetric Effects of Corruption on FDI: Evidence from Swedish Multinational Firms. // *The Review of Economics and Statistics*, № 90(4). – 2007 – p. 627-642.
5. Helpman E., Antras P. Contractual Frictions and Global Sourcing. / Harvard University Working Paper № 1–2007. – 2007 – February – 36 p.
6. Ingvarsson A., Wretfeldt B. Asymmetric Effects of Corruption on Offshoring: A Firm-level Study of Swedish Offshoring 1997-2005. // Bachelor Thesis in Economics, Stockholm School of Economics – 2010 – 42 p.
7. Karpaty P., Tingvall P. G. Offshoring of Services and Corruption: Do Firms Escape Corrupt Countries? // The Royal Institute of technology Centre of Excellence for Science and Innovation Studies Electronic Working Paper № 243. – 2011 – March – 31 p.
8. Marin D. A New International Division of Labor in Europe: Outsourcing and Offshoring to Eastern Europe. // *Journal of the European Economic Association*, № 4(2-3). – 2006 -- April-May – p. 612–622
9. Smarzynska B.K. Wei S.-J. Corruption and the composition of foreign direct investment: firm-level evidence // Center for International Development at Harvard University Working Paper № 60 – 2001 – February – 24 p.
10. Soreide T. Corruption in international business transactions: the perspective of Norwegian firms // *International handbook on the economics of corruption* / edited by Susan Rose-Ackerman. – 2006 – 616p, p. 381-417.
11. Tingvall P. G. Dynamic Effects of Corruption on Offshoring. // The Ratio Institute Working Paper № 182, Stockholm. – 2011 – December – 32 p.
12. Tingvall P. G. Offshoring and Corruption: Does Corruption Matter. // The Royal Institute of technology Centre of Excellence for Science and Innovation Studies Electronic Working Paper № 237. – 2010 – December – 29 p.;
13. Uhlenbruck K., Rodriguez P., Doh J., Eden L. The impact of corruption on entry strategy: evidence from telecommunication projects in emerging economies // *Organization Science* Vol. 17, № 3. – 2006 – May–June – P. 402-414.